Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (пети състав)

22 март 2018 година*

„Преюдициално запитване — Схеми за гарантиране на депозитите и обезщетяване на инвеститорите — Директива 94/19/ЕО — Член 1, точка 1 — Депозити — Временни положения, произтичащи от обичайни банкови сделки — Директива 97/9/ЕО — Член 2, параграф 2, втора алинея — Парични средства, които инвестиционно предприятие дължи на инвеститор или които са собственост на такъв и то държи от негово име във връзка с инвестиционната дейност — Кредитна институция, емитент на прехвърлими ценни книжа — Парични средства, предоставени от частни лица за записване на бъдещи прехвърлими ценни книжа — Прилагане на Директива 2004/39/ЕО — Обявяване на посочената институция в неплатежоспособност преди издаването на съответните прехвърлими ценни книжа — Публично предприятие, което отговаря за схемите за гарантиране на депозитите и обезщетяване на инвеститорите — Възможност за позоваване на Директиви 94/19/ЕО и 97/9/ЕО срещу това предприятие“

По съединени дела C-688/15 и C-109/16

с предмет преюдициални запитвания, отправени на основание член 267 ДФЕС от Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Върховен съд, Литва) с актове от 18 декември 2015 г. (C-688/15) и от 12 февруари 2016 г. (C-109/16), постъпили в Съда съответно на 21 декември 2015 г. и 25 февруари 2016 г., в рамките на производствата по дела

Agnieška Anisimovienė и др.

в присъствието на:

bankas „Snoras“ AB, в производство по несъстоятелност,

„Indėlių ir investicijų draudimas“ VĮ,

bankas „Finasta“ AB (C-688/15),

и

„Indėlių ir investicijų draudimas“ VĮ,

в присъствието на:

Alvydas Raišelis,

bankas „Snoras“ AB, в производство по несъстоятелност (C-109/16),

* Език на производството: литовски.

СЪДЪТ (пети състав),

състоящ се от: J. L. da Cruz Vilaça (докладчик), председател на състава, A. Tizzano, заместник-председател на Съда, E. Levits, A. Borg Barthet и M. Berger, съдии,

генерален адвокат: M. Campos Sánchez-Bordona,

секретар: M. Aleksejev, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 30 март 2017 г.,

като има предвид становищата, представени:

– за г-жа Anisimovienė и др., от A. Mamontovas и A. Bambalas, advokatai,

– за „Indėlių ir investicijų draudimas“ VĮ, от V. Impolevičienė подпомагана от S. Urbonavičius и A. Šekštelo, advokatai,

– за bankas „Snoras“ AB, в производство по несъстоятелност, от A. Pilipavičius и V. Drizga, advokatai,

– за литовското правителство, от R. Krasuckaitė и G. Taluntytė, в качеството на представители,

– за Европейската комисия, от K.-P. Wojcik и A. Steiblytė, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 15 юни 2017 г.,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалните запитвания се отнасят до тълкуването на член 1, точка 1, член 7, параграф 1 и член 8, параграф 3 от Директива 94/19/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 30 май 1994 година относно схемите за гарантиране на депозити (ОВ L 135, 1994 г., стр. 5; Специално издание на български език, 2007 г., глава 6, том 2, стр. 163), изменена с Директива 2009/14/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 11 март 2009 г. (ОВ L 68, 2009 г., стр. 3, наричана по-нататък „Директива 94/19“), както и на член 1, точки 1 и 4 и член 2, параграф 2 от Директива 97/9/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 3 март 1997 година относно схемите за обезщетение на инвеститорите (ОВ L 84, 1997 г., стр. 22; Специално издание на български език, 2007 г., глава 6, том 2, стр. 22).

2 Тези запитвания са отправени в рамките на производства по касационни жалби, подадени, от една страна, от г-жа Agnieška Anisimovienė и 256 други лица (наричано по-нататък общо „г-жа Anisimovienė и останалите жалбоподатели“), и от друга страна, от „Indėlių ir investicijų draudimas“ VĮ (наричано по-нататък „IID“), по дела относно обезщетението, което г-жа Anisimovienė и останалите жалбоподатели, както и г-н Alvydas Raišelis искат да получат за паричните средства, които са предоставили на bankas „Snoras“ AB (наричана по-нататък „Snoras“) за записването на бъдещи акции и облигации, които тази кредитна институция е възнамерявала да издаде, но не е издала поради обявяването ѝ в неплатежоспособност.

Правна уредба

Правото на Съюза

Директива 94/19

3 Първо, второ и четвърто съображение от Директива 94/19 гласят:

„като имат предвид, че в съответствие с целите на Договора, хармоничното развитие на дейностите на кредитните институции в цялата Общност следва да се подпомага чрез премахването на всички ограничения върху правото на установяване и свободата на предоставяне на услуги, като същевременно се повишава стабилността на банковата система и защитата на вложителите;

като имат предвид, че при премахване на ограниченията върху дейността на кредитните институции трябва да се вземе предвид положението, което може да възникне, ако депозити в кредитна институция, която има клонове в други държави членки, станат неналични; като имат предвид, че е наложително да се осигури хармонизирано минимално ниво на защита на депозитите, където и да се намират депозитите в [Съюза]; като имат предвид, че такава защита на депозитите е също толкова съществена, както и [пруденциалните] правила за изграждането на единния банков пазар;

[…]

като имат предвид, че разходите на кредитните институции по участие в схема за гарантиране [са несъизмерими с] разходите, които биха възникнали в резултат на масово изтегляне на банкови депозити не само от кредитна институция в затруднение, но също така и от стабилни институции, след загуба на доверието на вложителите в стабилността на банковата система“.

4 Член 1 от тази директива дава следните определения:

„По смисъла на настоящата директива:

1) „депозит“ означава всяко кредитно салдо, което се получава в резултат на средства, оставени по сметка или от временни положения, произтичащи от обичайни банкови сделки, и което дадена кредитна институция трябва да изплати, съгласно приложимите правни и договорни условия, както и всеки дълг, доказан чрез сертификат, издаден от кредитна институция.

[…]

[…]

4) „кредитна институция“ означава предприятие, чиято дейност е да получава от обществото депозити или други възстановими средства и да предоставя кредити за своя собствена сметка;

[…]“.

5 Член 7, параграфи 1 и 2 от посочената директива предвижда:

„1. Държавите членки осигуряват гарантиран размер на съвкупните депозити на всеки вложител не по-малък от 50 000 [евро], в случай че депозитите са неналични.

1a. До 31 декември 2010 г. държавите членки осигуряват гарантираният размер на съвкупните депозити на всеки вложител да бъде установен на 100 000 [евро], в случай че депозитите са неналични.

[…]

2. Държавите членки могат да предвидят определени вложители или депозити да бъдат изключени от гаранция или да бъдат гарантирани на по-ниско ниво. Тези изключения са изброени в приложение I“.

6 В точка 12 от приложение I към същата директива са посочени „[д]ългови ценни книжа, издадени от същата институция“.

Директива 97/9

7 Съображения 2—4 и 8 от Директива 97/9 гласят:

„(2) като имат предвид, че Директива 93/22/ЕИО [на Съвета от 10 май 1993 година относно инвестиционните услуги в областта на ценните книжа (ОВ L 141, 1993 г., стр. 27; Специално издание на български език, 2007 г., глава 6, том 7, стр. 3)] определя [пруденциалните] правила, които инвестиционните предприятия са длъжни да спазват по всяко време, включително правила, чиято цел е да защитават доколкото е възможно правата на инвеститорите по отношение на притежаваните от тях парични средства или инструменти;

(3) като имат предвид, че, от друга страна, нито една система за надзор не може да осигури пълна защита, особено при извършване на измама;

(4) като имат предвид, че защитата на инвеститорите и поддържането на доверието във финансовата система е важен аспект на изграждането и правилното функциониране на вътрешния пазар в тази област; като имат предвид, че следователно за тази цел е от съществено значение във всяка държава членка да бъде въведена схема за обезщетение на инвеститорите, която да гарантира хармонизирана минимална защита най-малко за дребните инвеститори, в случай че инвестиционното предприятие не е в състояние да изпълни задълженията си пред своите клиенти инвеститори;

[…]

(8) като имат предвид, че следователно всяка държава членка следва да бъде задължена да разполага със схема или схеми за обезщетение на инвеститорите, чиито членове биха били всички такива инвестиционни предприятия; като имат предвид, че всяка такава схема трябва да обхваща паричните средства и инструментите, държани от инвестиционно предприятие във връзка с инвестиционните операции на инвеститора, които в случай че инвестиционното предприятие не е в състояние да изпълни задълженията си към своите клиенти инвеститори, не могат да бъдат възстановени на инвеститора; […]“.

8 Член 1 от тази директива дава следните определения:

„За целите на настоящата директива:

1) „инвестиционно предприятие“ означава инвестиционно предприятие по смисъла на член 1, [точка] 2 от Директива 93/22/ЕИО:

– получило разрешение в съответствие с член 3 от Директива 93/22/ЕИО,

или

– получило разрешение като кредитна институция в съответствие с [Първа директива 77/780/ЕИО на Съвета от 12 декември 1977 година относно координирането на законовите, подзаконовите и административните разпоредби относно предприемането и осъществяването на дейността на кредитни институции (ОВ L 322, 1977 г., стр. 30)] и [Втора директива 89/646/ЕИО на Съвета от 15 декември 1989 година относно координирането на законовите, подзаконовите и административните разпоредби относно предприемането и осъществяването на дейност на кредитни институции и за изменение на Директива 77/780/ЕИО (ОВ L 386, 1989 г., стр. 1)], чието разрешение обхваща една или повече от инвестиционните услуги, изброени в раздел А на приложението към Директива 93/22/ЕИО;

2) „инвестиционна дейност“ означава всяка инвестиционна услуга, както е определена в член 1, [точка] 1 от Директива 93/22/ЕИО, както и услугата, посочена в точка 1 на раздел В на приложението към тази директива;

[…]

4) „инвеститор“ означава всяко лице, което е поверило парични средства или инструменти на инвестиционно предприятие във връзка с инвестиционна дейност;

[…]“.

9 Съгласно член 2, параграфи 2 и 3 от посочената директива:

„2. […]

Осигурява се покритие на вземанията, възникнали в резултат на неспособността на инвестиционното предприятие:

– да възстанови паричните средства, които дължи или които са собственост на инвеститорите и които държи от тяхно име във връзка с инвестиционната дейност;

– […]

в съответствие с приложимите правни и договорни условия.

3. Всяко вземане по параграф 2 към кредитна институция, ко[е]то в дадена държава членка би бил[о] предмет както на настоящата директива, така и на Директива 94/19/ЕО, се насочва от държавата членка към схема съгласно едната или другата от тези директиви, както държавата членка счете за целесъобразно. Едно вземане не може да бъде предмет на повече от едно обезщетение по двете директиви“.

Директивата MiFID

10 Съображения 2, 5 и 44 от Директива 2004/39/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 21 април 2004 година относно пазарите на финансови инструменти, за изменение на Директиви 85/611/ЕИО и 93/6/ЕИО на Съвета и Директива 2000/12/ЕО на Европейския парламент и на Съвета и за отмяна на Директива 93/22 (ОВ L 145, 2004 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 6, том 8, стр. 247), изменена с Директива 2006/31/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 5 април 2006 г. (ОВ L 114, 2006 г., стр. 60; Специално издание на български език, 2007 г., глава 6, том 7, стр. 278) (наричана по-нататък „Директивата MiFID“) гласят:

„(2) […] [С]ледва да се осигури необходимата степен на хармонизация за гарантиране висока степен на защита на инвеститорите […]

[…]

(5) Необходимо е да бъде създаден цялостен регулаторен режим за извършването на сделки с финансови инструменти, независимо от методите на търговия, които се използват за сключването на тези сделки, така че да се осигури високо качество на извършването на инвеститорските транзакции и да се поддържа интегритетът и общата ефективност на финансовата система. […]

[…]

(44) За изпълнението на двойната цел за защита на инвеститорите и осигуряване на безпрепятствено функциониране на пазарите на ценни книжа е необходимо да се гарантира постигането на прозрачност на сделките и прилагането на установените правила спрямо инвестиционните посредници, когато оперират на пазарите. […]“.

11 Член 1 от тази директива, озаглавен „Обхват“, гласи:

„1. Настоящата директива се прилага към инвестиционни посредници и регулирани пазари.

2. Следните разпоредби се прилагат също и за кредитни институции, които имат разрешително по Директива 2000/12/ЕО [на Европейския парламент и на Съвета от 20 март 2000 година относно предприемането и осъществяването на дейност на кредитни институции (ОВ L 126, 2000 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 6, том 3, стр. 198)] и които предоставят една или повече инвестиционни услуги и/или извършват инвестиционни дейности:

– член 2, параграф 2, членове 11, 13 и 14,

– глава II на дял II, с изключение на член 23, параграф 2, втора алинея,

– глава III на дял II, с изключение на член 31, параграфи 2—4, член 32, параграфи 2—6 и член 32, параграфи 8—9,

– членове 48—53, членове 57, 61 и 62, и

– член 71, параграф 1“.

12 Член 4, параграф 1 от Директивата MiFID съдържа следните определения:

„Следните дефиниции се прилагат за целите на настоящата директива:

1) „инвестиционен посредник“ означава всяко юридическо лице, чието обичайно занятие или стопанска дейност се състои в предоставянето на една или повече инвестиционни услуги на трети лица и/или извършването на една или повече инвестиционни дейности на професионална основа;

[…]

[…]

2) „инвестиционни услуги и дейности“ означава всяка от услугите и дейностите, изброени в раздел A от приложение I относно всеки от инструментите, изброени в раздел B от приложение I;

[…]

5) „изпълнение на поръчки от името на клиенти” означава действия за сключване на споразумения […] за покупка или продажба на един или повече финансови инструменти от името на клиенти;

6) „търгуване за собствена сметка” означава търгуване със собствен капитал, което има като резултат сключването на сделки с един или повече финансови инструменти;

[…]

18) „прехвърлими ценни книжа“ означава тези класове ценни книжа, които могат да се търгуват на капиталовия пазар, с изключение на платежни инструменти, такива като:
а) акции в дружества […];
б) облигации или други форми на секюритизиран дълг […]

[…]“.

13 Член 69 от тази директива, озаглавен „Отмяна на Директива 93/22/ЕИО“, гласи:

„Директива 93/22/ЕИО се отменя от 1 ноември 2007 г. Позоваванията на Директива 93/22/ЕИО се считат за позовавания на настоящата директива. Позоваванията на [понятията], определени в Директива 93/22/ЕИО, или на нейни членове, се считат за позоваване на еквивалентните [понятия], определени в настоящата директива, или в даден член от нея“.

14 Раздел A от приложение I към Директива MiFID, озаглавен „Инвестиционни услуги и дейности“, съдържа следното изброяване:

„1. Получаване и предаване на поръчки във връзка с един или повече финансови инструменти.

2. Изпълнение на поръчки от името на клиенти.

3. Търгуване за собствена сметка.

4. Управление на портфейл.

5. Инвестиционни консултации.

6. Поемане емисията на финансови инструменти и/или пласиране на финансови инструменти на базата на твърд ангажимент.

7. Пласиране на финансови инструменти без твърд ангажимент.

8. Управление на Многостранни търговски системи“.

15 Един от финансовите инструменти, изброени в раздел B от това приложение, са „прехвърлимите ценни книжа“, посочени в точка 1.

Директива 2006/48

16 Член 4, параграф 1 от Директива 2006/48/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 14 юни 2006 година относно предприемането и осъществяването на дейност от кредитните институции (ОВ L 177, 2006 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 6, том 9, стр. 3), изменена с Директива 2009/110/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 16 септември 2009 г. (ОВ L 267, 2009 г., стр. 7) (наричана по-нататък „Директива 2006/48“) дефинира кредитната институция като „предприятие с предмет на дейност приемане от населението на депозити или на други възстановими средства и отпускане на кредити за негова сметка“.

17 Член 23 от тази директива гласи:

„Държавите членки предвиждат, че изброените в приложение I дейности могат да се извършват на тяхна територия в съответствие с член 25, член 26, параграфи от 1 до 3, член 28, параграфи 1 и 2 и членове от 29 до 37 или чрез учредяване на клон, или чрез предоставяне на услуги от всяка кредитна институция, която е получила разрешение и е обект на надзор от компетентните власти на друга държава членка, при условие че тези дейности са включени в разрешението“.

18 Приложение I към посочената директива, озаглавено „Списък на дейностите, подлежащи на взаимно признаване“, съдържа следното изброяване:

„[…]

7. Търгуване за своя сметка и за сметка на клиенти с:

[…]
д) прехвърлими ценни книжа.

8. Участие в емисии на ценни книжа и предоставяне на услуги във връзка с такива емисии

[…]

Услугите и дейностите, изложени в раздели А и Б от приложение I към [Директива MiFID], когато се отнася до финансовите инструменти, предвидени в раздел B от приложение I към посочената директива, са обект на взаимно признаване съгласно настоящата директива.

[…]“.

Литовското право

19 Съгласно член 2, параграфи 3, 4, 11 и 12 от Indėlių ir įsipareigojimų investuotojams draudimo įstatymas (Закон за гарантиране на депозитите и задълженията към инвеститорите) от 20 юни 2002 г. (Žin., 2002, nº 65-2635) в редакцията му, в сила от 18 ноември 2011 г. до 1 декември 2012 г. (наричан по-нататък „Законът за гарантиране на депозитите и обезщетяване на инвеститорите“):

„3. „Вложител“ е физическо или юридическо лице, което е титуляр на депозит в банка, клон на банка или кооперативна банка, с изключение на лицата, чиито депозити не подлежат на гарантиране съгласно настоящия закон. Когато физическо или юридическо лице (с изключение на предприятията за управление на колективни инвестиционни фондове и пенсионни фондове) е титуляр на депозита при условията на доверително управление, за вложител се счита доверителят. Когато въз основа на договор няколко лица притежават права върху паричните средства, всички те се считат за вложители, а дяловете им — за равни, освен ако от договора, от който произтичат правата им, или от съдебен акт не следва друго.

4. „Депозит“ е общата сума на паричните средства (включително лихвите) на вложител, намиращи се в банка, клон на банка или кооперативна банка по силата на договор за банков депозит и/или банкова сметка, както и други парични средства, за които вложителят има вземане, произтичащо от задължението на кредитната институция да извършва сделки с паричните средства на вложителя или да предоставя инвестиционни услуги.

[…]

11. „Инвеститор“ е физическо или юридическо лице, което е поверило парични средства или прехвърлими ценни книжа на лице, извършващо гарантирана дейност, за да се ползва от предоставяните от последното инвестиционни услуги. […]

12. „Задължение към инвеститор“ е задължението на лицето, извършващо гарантирана дейност, което предоставя на инвеститора инвестиционни услуги, да върне на последния неговите парични средства или прехвърлими ценни книжа“.

20 От член 3, параграф 1 от Закона за гарантиране на депозитите и обезщетяване на инвеститорите следва, че този закон гарантира депозитите в национална или чужда валута на вложители в кредитни институции. Съгласно параграф 4 от този член обаче не се гарантират дълговите ценни книжа, издадени от такава институция.

Главните производства и преюдициалните въпроси

Дело C-688/15

21 На 21 декември 2010 г. на общо събрание на акционерите на Snoras е взето решение за увеличаване на уставния капитал на тази кредитна институция, като за целта чрез публично предлагане се издадат нови акции.

22 На 3 февруари 2011 г. Vertybinių popierių komisija (Комисия по ценни книжа, Литва) одобрява проспекта за емисията на бъдещите акции.

23 На 1 март 2011 г. Snoras открива на свое име в друга кредитна институция — bankas FINASTA (наричана по-нататък „Finasta“), банкова сметка, по която лицата, които ще записват акции, да внасят средствата, съответстващи на емисионната цена на бъдещите акции.

24 Между 9 март и 16 май 2011 г. г-жа Anisimovienė и останалите жалбоподатели сключват със Snoras договори за записване на бъдещите акции. Впоследствие сметките на тези частни лица в Snoras са задължени със сума, съответстваща на емисионната цена на въпросните бъдещи акции, а сметката, открита на името на Snoras във Finasta, е заверена с тази сума. В някои случаи самата Snoras извършва преводите, а в други те са извършени по инициатива на клиентите.

25 На 5 май 2011 г. Snoras подава искане до Lietuvos Bankas (националната банка на Литва) да ѝ бъде разрешено да впише в регистъра на търговските дружества промените в нейния устав, произтичащи от бъдещото увеличение на уставния капитал.

26 На 16 ноември 2011 г. националната банка на Литва взема решение за спиране на дейността на Snoras до 16 януари 2012 г. С декрет от същата дата литовското правителство отчуждава тази кредитна институция в обществен интерес. С решение от 22 ноември 2011 г. националната банка на Литва отказва да издаде на посочената кредитна институция разрешение за вписване в регистъра на търговските дружества на измененията в нейния устав, а с решение от 24 ноември 2011 г. ѝ отнема банковия лиценз. Накрая на 7 декември 2011 г. по отношение на тази институция е постановено съдебно решение за откриване на производство по несъстоятелност с действие от 20 декември 2011 г.

27 Вследствие на това Snoras не издава акциите, както е било предвидено. Г-жа Anisimovienė и останалите жалбоподатели предявяват пред Vilniaus apygardos teismas (Окръжен съд Вилнюс, Литва) иск, за да им бъде признато качеството „вложители“ в тази кредитна институция по смисъла на Закона за гарантиране на депозитите и обезщетяване на инвеститорите.

28 С решение от 29 септември 2014 г. този съд отхвърля иска на г-жа Anisimovienė и останалите жалбоподатели, като приема по-специално че тези лица трябва да се считат не за вложители, а за инвеститори, и че средствата, които са предоставили на Snoras за записване на акции на тази кредитна институция, не могат да се считат за „депозити“ по смисъла на този закон.

29 С определение от 12 март 2015 г. Lietuvos apeliacinis teismas (Апелативен съд, Литва) потвърждава първоинстанционното решение. Тогава г-жа Anisimovienė и останалите жалбоподатели подават касационна жалба пред Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Върховен съд, Литва).

30 Основният въпрос, който се поставя пред тази юрисдикция в производството по касационната жалба, е дали е възможно средствата, предоставени от г-жа Anisimovienė и останалите жалбоподатели на Snoras за записването на акции, които в крайна сметка не са издадени от тази кредитна институция, могат да се считат за „депозити“ по смисъла на член 1, точка 1 от Директива 94/19.

31 При тези обстоятелства Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Върховен съд, Литва) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Следва ли [Директива 94/19] да се тълкува в смисъл, че средства, прехвърлени със съгласието на съответните лица чрез задължаване на техните сметки, или пък преведени или внесени лично от тях по сметка, открита на името на кредитна институция в друга кредитна институция, могат да се считат за депозити по смисъла на тази директива?

2) Следва ли член 7, параграф 1 и член 8, параграф 3 от [Директива 94/19], разглеждани във връзка един с друг, да се разбират в смисъл, че обезщетение по схемата за гарантиране на депозити се дължи, до определения в член 7, параграф 1 [от посочената директива] размер, на всяко лице, чието вземане може да се установи преди датата на административния акт или на съдебното решение по член 1, точка 3, подточки i) и ii) от [същата директива]?

3) В контекста на [Директива 94/19], от значение ли е определението за „обичайни банкови сделки“ за тълкуването на понятието за депозит като кредитно салдо, произтичащо от банкови сделки? Следва ли това определение да се взема предвид и при тълкуването на понятието за депозит в националните законодателни актове, с които се транспонира [тази директива]?

4) При утвърдителен отговор на третия въпрос, как следва да се разбира и тълкува използваното в член 1, точка 1 от [Директива 94/19] понятие за обичайни банкови сделки, и по-точно:
   а) Кои банкови сделки следва да се приемат за обичайни или въз основа на какви критерии следва да се определя дали дадена банкова сделка е обичайна?
   б) Следва ли понятието за обичайни банкови сделки да се преценява с оглед на целта на извършените банкови сделки или на страните по тях?
   в) Следва ли използваното в Директива [94/19] понятие за депозит като кредитно салдо, произтичащо от обичайни банкови сделки, да се тълкува като обхващащо само случаите, при които всички сделки, водещи до формирането на такова салдо, се считат за „обичайни“?

5) Когато средствата попадат извън обхвата на понятието за депозит по [Директива 94/19], но държавата членка е избрала да транспонира [Директива 94/19] и [Директива 97/9] в националното законодателство по такъв начин, че и средствата за които вложителят има вземане, произтичащо от задължение на кредитна институция за предоставяне на инвестиционни услуги, също се разглеждат като депозити, може ли депозитите да бъдат гарантирани само ако се установи, че в конкретния случай кредитната институция е действала като инвестиционно предприятие и средствата са ѝ прехвърлени за извършване на инвестиционна дейност по смисъла на [Директива 97/9] и на [MiFID]?“.

Дело C-109/16

32 С две решения, приети съответно на 16 юни и 14 юли 2011 г., Комисията по ценни книжа одобрява проспект за емисия на бъдещи облигации, които Snoras възнамерява да издаде чрез публично предлагане. Съгласно този проспект Snoras има право да извърши няколко емисии на средносрочни облигации, стига преди всяка емисия да публикува крайните условия за нея.

33 В проспекта е посочено, първо, че бъдещите облигации ще бъдат предлагани от самата Snoras и че заинтересованите частни лица ще могат да ги записват направо в клоновете, представителствата и другите подразделения на тази кредитна институция. Второ, цената на облигациите ще трябва да бъде платена незабавно в деня на сключване на договора за записването им. За целта купувачът ще трябва да разполага със съответните средства сума по банкова сметка, открита в Snoras, и да ѝ разреши да задължи тази сметка с посочената сума. Трето, за дата на емисията на съответните облигации ще се счита датата, на която договорът поражда действие, посочена в крайните условия на емисията. Четвърто, след емисията им тези облигации ще трябва да бъдат записани в сметка за ценни книжа, открита в Snoras на името на облигационера.

34 На 2 ноември 2011 г. Snoras публикува крайните условия на единадесетата емисия на средносрочни облигации.

35 На 10 ноември 2011 г. г-н Raišelis сключва със Snoras, от една страна, договор за предоставяне на инвестиционни услуги, и от друга страна, договор за записване на четиридесет облигации от тази единадесета емисия. На същата дата той внася средствата, съответстващи на цената на бъдещите облигации по личната си банкова сметка, открита в Snoras. На следващия ден г-н Raišelis сключва с тази кредитна институция нов договор за записване на облигации, който е

идентичен с първия, с изключение единствено на посочените в него дата на подписване и на плащане, която е 11 ноември 2011 г. На същата дата Snoras задължава сметката на г-н Raišelis със сума, равна на посочената емисионна цена, и заверява сметка, открита на името на тази кредитна институция в самата нея и предназначена за плащане на облигациите.

36 Snoras обаче е обявена в неплатежоспособност, преди да успее да издаде въпросните облигации.

37 Тогава г-н Raišelis предявява пред Vilniaus miesto 2-asis apylinkės teismas (Втори районен съд Вилнюс, Литва) иск срещу IID, публичното предприятие, което отговаря в Литва за схемите за гарантиране на депозитите и обезщетяване на инвеститорите. В подкрепа на иска г-н Raišelis поддържа, че има право на обезщетение по Закона за гарантиране на депозитите и обезщетяване на инвеститорите.

38 С решение от 7 септември 2012 г. посоченият съд отхвърля иска на г-н Raišelis. Той приема по-специално че последният би имал право на това обезщетение само ако Snoras беше използвала спорните средства без негово съгласие, а в случая това не е така. Освен това този съд приема, че облигации като тези, които Snoras е възнамерявала да издаде, не могат да дадат право на посоченото обезщетение.

39 Сезиран с въззивна жалба срещу първонистанционното решение, Vilniaus apygardos teismas (Окръжен съд Вилнюс) го отменя с решение от 17 октомври 2013 г. и признава, че г-н Raišelis има право на претендираното обезщетение. Според апелативния съд г-н Raišelis трябва да се счита за инвеститор по смисъла на Закона за гарантиране на депозитите и обезщетяване на инвеститорите, а средствата, които е имал по сметката, открита на името на Snoras, трябва да се квалифицират като „депозити“, ползващи се от предвидената от този закон гаранция. Тогава IID подава касационна жалба пред Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Върховен съд, Литва).

40 Тази юрисдикция приема, че за произнасянето по касационната жалба е необходимо най-напред да се установи по коя от двете директиви — 94/19 или 97/9 — са гарантирани средствата, предоставени от г-н Raišelis на Snoras във връзка със спорното записване на облигации.

41 В случай че Съдът приеме, че такива средства по принцип попадат в приложното поле на Директива 97/9, запитващата юрисдикция също така се съмнява дали член 2, параграф 2 от тази директива е правилно преведен на литовски език и дали тази разпоредба е правилно транспонирана в Закона за гарантиране на депозитите и обезщетяване на инвеститорите.

42 Накрая, в случай че Съдът приеме, че средства като предоставените от г-н Raišelis на Snoras във връзка със записването на бъдещите облигации по принцип попадат в приложното поле на Директива 94/19, запитващата юрисдикция иска да се установи дали тези средства отговарят на необходимите условия, за да бъдат квалифицирани като „депозити“ по смисъла на член 1, точка 1 от тази директива.

43 При тези обстоятелства Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Върховен съд, Литва) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) В случаите, когато кредитна институция действа като инвестиционно предприятие, на което са преведени средства за придобиването на издадени от същата кредитна институция дългови ценни книжа, но емисията не е извършена и ценните книжа не са прехвърлени в собственост на лицето, предоставило средствата, въпреки че със съответните средства вече е задължена банковата сметка на това лице и е заверена банкова сметка, открита на името на кредитната институция, и те не могат да бъдат върнати, и когато освен това волята на националния законодател, що се отнася до прилагането на конкретна защитна схема в такива случаи, не е ясна, може ли член 1, точка 1 от Директива 94/19 и член 1, точка 4 от Директива 97/9 да бъдат приложени пряко, за да се определи приложимата схема на гарантиране, и

предвиденото използване на средствата решаващ критерий ли е за тази цел? Достатъчно ясни, точни и безусловни ли са тези разпоредби, така че да предоставят права на частноправните субекти, на които те могат да се позоват пред националните съдилища в подкрепа на исковете си за обезщетение срещу държавния гаранционен орган?

2) Трябва ли член 2, параграф 2 от Директива 97/9, който уточнява вземанията, обхванати от схемата за обезщетяване на инвеститорите, да се схваща и тълкува в смисъл, че включва и претенциите за връщане на средства, които инвестиционно предприятие дължи на инвеститори, но не държи от тяхно име?

3) Ако отговорът на втория въпрос е утвърдителен, достатъчно ясен, точен и безусловен ли е член 2, параграф 2 от Директива 97/9, който уточнява вземанията, обхванати от схемата за обезщетяване, така че да предостави права на частноправните субекти, на които те да могат да се позоват пред националните съдилища, за да обосноват исковете си за заплащане на обезщетение срещу държавния гаранционен орган?

4) Трябва ли член 1, точка 1 от Директива 94/19 да се схваща и тълкува в смисъл, че определението за депозит по тази директива включва и средствата, с които е задължена личната сметка на дадено лице с негово съгласие и е заверена сметка, открита на името на кредитната институция в същата кредитна институция и предназначена за заплащане на дългови книжа на същата институция, които ще бъдат издадени в бъдеще?

5) Трябва ли член 7, параграф 1 и член 8, параграф 3 от Директива 94/19, във връзка един с друг, да се схващат и тълкуват в смисъл, че обезщетение по схемата за гарантиране на депозити се дължи, до посочения в член 7, параграф 1 [от тази директива] размер, на всяко лице, чието вземане може да се установи преди датата на административния акт или решението, посочени в член 1, точка 3, подточки i) и ii) от [посочената директива]?“.

Производството пред Съда

44 С определения на председателя на Съда от 15 февруари 2016 г., Anisimovienė и др. (C-688/15, непубликувано, EU:C:2016:92), и от 13 април 2016 г., Indėlių ir investicijų draudimas (C-109/16, непубликувано, EU:C:2016:267), исканията на запитващата юрисдикция за разглеждане на настоящите преюдициални запитвания по реда на бързото производство, предвидено в член 105 от Процедурния правилник на Съда, бяха отхвърлени.

45 На 20 януари и 29 февруари 2016 г. председателят на Съда взе решения за приоритетно разглеждане на дело C-688/15 и дело C-109/16 в съответствие с член 53, параграф 3 от посочения правилник.

46 Накрая, на 29 февруари 2016 г. председателят на Съда реши, поради връзката между тези две дела, да ги съедини за целите на устната фаза на производството и на съдебното решение.

По преюдициалните въпроси

По въпроси от първи до четвърти по дело C-688/15 и по втория, четвъртия и петия въпрос по дело C-109/16

47 С въпроси от първи до четвърти по дело C-688/15 и с втория, четвъртия и петия въпрос по дело C-109/16, които следва да бъдат разгледани заедно и най-напред, запитващата юрисдикция по същество иска да установи дали, от една страна, разпоредбите на Директива 97/9, и от друга страна, тези на Директива 94/19, трябва да се тълкуват в смисъл, че вземанията за парични

средства, с които са задължени сметките на частни лица в кредитна институция и са заверени сметките, открити на името на тази институция, във връзка със записването на бъдещи прехвърлими ценни книжа, които последната е трябвало да издаде, но в крайна сметка не е издала, тъй като е изпаднала в неплатежоспособност, се обхващат, от една страна, от схемите за обезщетяване на инвеститорите, предвидени от Директива 97/9, и/или, от друга страна, от схемите за гарантиране на депозитите, предвидени от Директива 94/19.

48 За да се отговори на поставените въпроси, най-напред следва да се тълкуват разпоредбите на Директива 97/9, а след това тези на Директива 94/19.

Директива 97/9 — схемите за обезщетяване на инвеститорите

49 Както следва от съображения 4 и 8 от Директива 97/9, схемите за обезщетяване на инвеститорите, предвидени от тази директива, имат за цел да гарантират държаните от инвестиционно предприятие във връзка с инвестиционните операции на неговите клиенти парични средства и инструменти, които, в случай че инвестиционното предприятие не е в състояние да изпълни задълженията си към своите клиенти, не могат да бъдат възстановени на последните. Като предвижда такива схеми, Директива 97/9 цели едновременно да защити инвеститорите и да гарантира общественото доверие във финансовата система.

50 В тази връзка член 2, параграф 2, втора алинея, първо тире от Директива 97/9 предвижда, че схемите за обезщетяване на инвеститорите трябва да осигурят покритие на вземанията, възникнали в резултат на неспособността на инвестиционното предприятие да възстанови на такива инвеститори, в съответствие с приложимите правни и договорни условия, паричните средства, които им дължи или които са тяхна собственост и които държи от тяхно име във връзка с инвестиционната дейност.

51 За да се установи дали вземания като разглежданите в главното производство спадат към така предвидените хипотези, е необходимо да бъдат разгледани, на първо място, понятията „инвестиционно предприятие“ и „инвестиционната дейност“, използвани в член 2, параграф 2, втора алинея, първо тире от Директива 97/9, и на второ място, евентуалното условие съответните средства да са се намирали по сметка на инвеститора, който ги претендира.

– Понятията „инвестиционно предприятие“ и „инвестиционна дейност“ по смисъла на Директива 97/9

52 Съгласно член 2, параграф 2, втора алинея, първо тире от Директива 97/9 вземанията, които трябва да бъдат покрити от схемите за обезщетяване на инвеститорите, са за паричните средства, които „инвестиционно предприятие“ дължи на „инвеститор“ или които са собственост на такъв и то държи от негово име във връзка с една или повече „инвестиционни дейности“.

53 В това отношение, макар член 1, точка 4 от Директива 97/9 да определя за целите на тази директива „инвеститора“ като всяко лице, което е поверило парични средства или инструменти на „инвестиционно предприятие“ във връзка с „инвестиционна дейност“, що се отнася до последните две понятия, точки 1 и 2 от този член препращат съответно към дефиницията, дадена в Директива 93/22, и към „инвестиционните услуги“, така както са определени в тази директива и изброени в приложението към нея.

54 Директива 93/22, която е установявала правилата, приложими за инвестиционните предприятия в Съюза, обаче е заменена от Директива MiFID, считано от 1 ноември 2007 г. Съгласно член 69 от последната, считано от тази дата, всяко позоваване на понятията, определени в Директива 93/22, се счита за позоваване на еквивалентните понятия, определени в Директива MiFID. Ето

защо по настоящото дело тълкуването на Директива 97/9 следва да се основе на дефинициите на „инвестиционно предприятие“ и „инвестиционни услуги и дейности“, съдържащи се в член 4, параграф 1, точки 1 и 2 от Директивата MiFID.

55 В тази връзка от член 4, параграф 1, точка 1 от тази директива следва, че „инвестиционно предприятие“ е юридическо лице, чието обичайно занятие или стопанска дейност се състои в предоставянето на „една или повече инвестиционни услуги на трети лица и/или извършването на една или повече инвестиционни дейности на професионална основа“. Следвайки същата логика, член 1, параграф 2 от посочената директива предвижда, че някои от нейните разпоредби се прилагат за разполагащи с разрешително кредитни институции, „които предоставят една или повече инвестиционни услуги и/или извършват инвестиционни дейности“.

56 Предвид изложеното, за да се определи дали вземанията на г-жа Anisimovienė и останалите жалбоподатели, както и на г-н Raišelis към Snoras могат да бъдат покрити от схемите за обезщетяване на инвеститорите, предвидени от Директива 97/9, следва да се определи дали паричните средства, предмет на тези вземания, са предоставени на тази кредитна институция във връзка с една или повече инвестиционни услуги или дейности по смисъла на Директивата MiFID, предоставяни или извършвани от посочената институция.

57 В това отношение, съгласно член 4, параграф 1, точка 2, първо изречение от Директивата MiFID под „инвестиционни услуги и дейности“ следва да се разбира „всяка от услугите и дейностите, изброени в раздел A от приложение I към тази директива относно всеки от инструментите, изброени в раздел B от това приложение“.

58 Безспорно е, че акции и облигации като тези, които Snoras е възнамерявала да издаде, спадат към финансовите инструменти, посочени в раздел B. Всъщност в точка 1 от този раздел фигурира категорията „прехвърлими ценни книжа“, които съгласно член 4, параграф 1, точка 18 от Директивата MiFID са ценни книжа, които могат да се търгуват на капиталовия пазар, включително акциите в дружества и облигациите.

59 Що се отнася до условието, свързано с раздел A от приложение I към Директивата MiFID, литовското правителство поддържа, че кредитна институция не предоставя услуга и не извършва дейност от изброените в този раздел, когато предлага публично, включително на клиентите си, издадени от нея финансови инструменти. Всъщност при публичното предлагане на тези инструменти тази институция действала не като финансов посредник, а като всяко друго дружество, което издава ценни книжа.

60 Вярно е, че както изтъква посоченото правителство, публичното предлагане от кредитна институция на издадени от нея финансови инструменти само по себе си не е „инвестиционна услуга или дейност“ по смисъла на Директивата MiFID, тъй като не фигурира в раздел A от приложение I към тази Директива.

61 За сметка на това обаче сключването от кредитната институция с нейните клиенти на договори за записване на издадени от нея финансови инструменти предполага предоставянето на такива инвестиционни услуги. Както изтъкват г-н Raišelis и Европейската комисия, сключването от кредитна институция на такива договори за записване с нейните клиенти спада по-специално към „изпълнението на поръчки от името на клиенти“, което е посочено в раздел A, точка 2 от приложение I към Директивата MiFID.

62 В това отношение понятието за изпълнение на поръчки „au nom de clients“ (от името на клиенти) трябва да се разглежда като синоним на понятието за изпълнение на поръчки „pour le compte de clients“ (за сметка на клиенти), на което е дадена дефиниция в член 4, параграф 1,

точка 5 от тази директива. Всъщност в Директивата MiFID тези две понятия очевидно се отнасят до една и съща услуга, като в текстовете на повечето езици понятието, използвано в приложението и в член 4 от посочената директива, е едно и също.

63 Като се има предвид това уточнение, „изпълнение на поръчки от името на клиенти“ означава действия за сключване на споразумения за покупка или продажба на един или повече финансови инструменти от името на клиенти.

64 Безспорно е обаче, че договор за записване на финансови инструменти е такова споразумение. Що се отнася до обстоятелството, че в рамките на услугата по „изпълнение на поръчки“ това споразумение се сключва „от името на клиенти“, следва да се отбележи, че разбира се, абстрактно погледнато, използваните думи биха могли да създадат впечатлението, че не е възможно да се счита, че кредитната институция предоставя тази услуга на клиент, когато нейната роля в сключването на посоченото споразумение не е само посредническа, а тя е и страна по същото споразумение в качеството си на емитент на финансовите инструменти, които този клиент желае да придобие.

65 Използваните думи обаче следва да бъдат разгледани в техния контекст. По-специално услугата по изпълнение на поръчки „от името на клиенти“ трябва да бъде противопоставена на дейността по търгуване „за собствена сметка“, посочена в раздел A, точка 3 от приложение I към Директивата MiFID. Съгласно член 4, параграф 1, точка 6 от тази директива тази дейност се състои в търгуване, като се използва собствен капитал, което има като резултат сключването на сделки с един или повече финансови инструменти.

66 От това следва, че Директивата MiFID се основава на дихотомия между, от една страна, сключването на споразумения за покупка или продажба на финансови инструменти от кредитните институции и инвестиционните предприятия в тяхна собствена полза и с техни собствени капитали, и от друга страна, сключването на такива споразумения от тези институции и предприятия в полза на техните клиенти и с капитали на последните. От тази гледна точка, когато споразумение от такова естество е в полза на клиент и е сключено с негов капитал, то трябва да се приеме за сключено от кредитната институция „от името“ на клиенти по смисъла на член 4, параграф 1, точка 5 от тази директива и на раздел A, точка 2 от приложение I към нея, дори когато тази институция е и страна по споразумението в качеството си на емитент на съответните инструменти.

67 Преследваните с Директивата MiFID цели потвърждават това тълкуване. В това отношение следва да се напомни, че както следва от съображения 2, 5 и 44 от тази директива, нейната цел е да осигури висока степен на защита на инвеститорите, да поддържа интегритета и общата ефективност на финансовата система, както и да гарантира прозрачност на финансовите сделки.

68 От гледна точка на тези цели обаче е без значение дали финансовите инструменти, предмет на публично предлагане от кредитна институция, са издадени от трети дружества или от самата кредитна институция.

69 От всички изложени съображения следва, че сключването от кредитна институция с нейните клиенти на договори за записване на бъдещи прехвърлими ценни книжа, които ще бъдат издадени от тази институция, представлява инвестиционна услуга по смисъла на член 4, параграф 1, точка 2 от Директивата MiFID. Следователно вземанията за паричните средства, предоставени от тези клиенти на посочената институция по тези договори, трябва да се покриват от схемите за обезщетяване на инвеститорите в съответствие с член 2, параграф 2, втора алинея, първо тире от Директива 97/9.

70 В случая този извод не се оборва от довода на литовското правителство и IID, че вземания като тези, които г-жа Anisimovienė и останалите жалбоподатели, както и г-н Raišelis твърдят, че имат, не дават право на обезщетение на основание на Директива 97/9, доколкото произтичат от реализирането на инвестиционен риск, а именно обявяването в неплатежоспособност на емитента на финансовите инструменти, които тези частни лица са искали да придобият, срещу който тази директива не предвижда никаква защита.

71 В това отношение е вярно, както отбелязва генералният адвокат в точка 134 от заключението си, че Директива 97/9 няма за цел да защити инвеститорите от присъщите за всяка инвестиция рискове. По-специално целта на тази директива не е да предпази последните при обявяване в неплатежоспособност на дружествата — емитенти на притежаваните от тях финансови инструменти. В този смисъл обстоятелството, че при дадена инвестиционна операция емитентът е кредитна институция или инвестиционно предприятие, не е достатъчно, за да може рискът от обявяване на този емитент в неплатежоспособност да бъде покрит от посочената директива.

72 Следва обаче да се подчертае, че в случая г-жа Anisimovienė и останалите жалбоподатели, както и г-н Raišelis изобщо не са станали собственици на финансовите инструменти, в замяна на което са предоставили спорните парични средства на Snoras, тъй като посочените инструменти не са издадени до обявяването на тази кредитна институция в неплатежоспособност.

73 При тези обстоятелства не става въпрос за намаляване на стойността на финансови инструменти, притежавани от инвеститор, или за неспособността на емитента на тези инструменти да възстанови на този инвеститор паричната равностойност на посочените инструменти. Става въпрос за неспособността на кредитна институция, действаща като инвестиционно предприятие, да достави такива инструменти на клиентите, които желаят да ги придобият, и следователно да изпълни задълженията, които е поела към тях. В такава ситуация е реализиран рискът, покрит от Директива 97/9.

74 Това тълкуване освен това е съобразено с целите на Директива 97/9, и по-специално с целта да се предпазят инвеститорите от измама, професионална небрежност или лошо управление, вследствие на които инвестиционното предприятие се оказва неспособно да върне на клиентите си принадлежащите им парични средства или ценни книжа. Всъщност, както поддържа Комисията, от гледна точка на тези цели е от съществено значение паричните средства, които такова предприятие или кредитна институция получава от инвеститор, желаещ да придобие финансови инструменти, преди издаването на тези инструменти, да бъдат защитени независимо от това дали посочените инструменти са издадени от трето дружество или от тази институция.

– Липса на условие съответните парични средства да ***се*** *намират по сметка, открита на името на инвеститора*

75 Както беше напомнено в точка 50 от настоящото решение, член 2, параграф 2, втора алинея, първо тире в текста на Директива 97/9 на френски език предвижда, че схемите за обезщетяване на инвеститорите трябва да покриват вземанията, възникнали в резултат на неспособността на инвестиционно предприятие да възстанови на инвеститорите „паричните средства, които дължи или които са собственост на инвеститорите и които държи от тяхно име“ във връзка с инвестиционна дейност, в съответствие с приложимите правни и договорни условия.

76 В текста на Директива 97/9 на литовски език обаче тази разпоредба има значително по-тесен смисъл. В текста на този език посочената разпоредба предвижда, че се покриват вземанията, възникнали в резултат на неспособността на инвестиционно предприятие да възстанови на инвеститорите „паричните средства, които са тяхна собственост и които държи от тяхно име“

във връзка с инвестиционна дейност, в съответствие с приложимите правни и договорни условия („*[k]ompensacija turi būti mokama pagal tuos reikalavimus, kurie kilo dėl investicinės įmonės nepajėgumo grąžinti pinigus, priklausančius investuotojams ir laikomus jų vardu ryšium su investicine veikla*“).

77 Тази формулировка би могла да създаде впечатлението, че единствено вземанията за парични средства, държани от инвестиционно предприятие или от кредитна институция, действаща като такова предприятие, по сметки, открити на името на инвеститорите, трябва да бъдат покрити от предвидените от Директива 97/9 схеми за обезщетяване на инвеститорите.

78 Според постоянната съдебна практика обаче в случай на несъответствие между текстовете на различните езици на разпоредба от правото на Съюза съответната разпоредба трябва да се тълкува в зависимост от общия разум и целите на правната уредба, от която тя е част (вж. по-специално решения от 30 май 2013 г., Genil 48 и Comercial Hostelera de Grandes Vinos, C-604/11, EU:C:2013:344, т. 38 и от 17 май 2017 г., ERGO Poisťovňa, C-48/16, EU:C:2017:377, т. 37 и цитираната съдебна практика).

79 В това отношение следва да се напомни, че целта на Директива 97/9 е по-специално да се предпазят инвеститорите, в случай че инвестиционно предприятие не е в състояние да изпълни задълженията, които е поело към тях. В съответствие с тази цел член 1, точка 4 от тази директива дава широко определение на понятието „инвеститор“ като всяко лице, което е поверило парични средства или инструменти на инвестиционно предприятие във връзка с инвестиционна дейност. Също така съображение 8 от посочената директива се отнася най-общо до „паричните средства и инструментите, държани от инвестиционно предприятие във връзка с инвестиционните операции на инвеститора“.

80 Предвид изложеното, схемите за обезщетяване на инвеститорите, предвидени от Директива 97/9, не биха могли да обхващат само вземанията за парични средства, държани от инвестиционните предприятия или от кредитните институции, действащи като такива предприятия, по сметки, открити на името на инвеститорите.

81 Следователно обстоятелството, че вземания като тези на г-жа Anisimovienė и останалите жалбоподатели, както и на г-н Raišelis са за парични средства, които се намират не по сметки, открити на тяхно име, а по сметки на съответната кредитна институция, не изключва необходимостта те да бъдат покрити от схемите за обезщетяване на инвеститорите, стига да са изпълнени останалите условия, предвидени в член 2, параграф 2, втора алинея, първо тире от Директива 97/9.

82 По изложените съображения следва да се заключи, че вземания като разглежданите в главните производства се обхващат от схемите за обезщетяване на инвеститорите, предвидени от Директива 97/9.

Директива 94/19 — схемите за гарантиране на депозитите

83 Съгласно второ съображение от Директива 94/19 схемите за гарантиране на депозитите, предвидени от тази Директива, имат за цел да предпазят частните лица при неналичност на депозитите в кредитна институция. Както е посочено в първо и четвърто съображение от Директива 94/19, с предвиждането на такива схеми за гарантиране на депозитите тя цели едновременно да се защитят вложителите и да се осигури стабилността на банковата система, като се избегнат масовите изтегляния на банкови депозити не само от кредитна институция в затруднение, но и от стабилни институции, след загуба на общественото доверие в стабилността на банковата система.

84 В тази връзка член 1, точка 1, първа алинея от Директива 94/19 предвижда, че за целите на тази директива „депозит“ означава всяко кредитно салдо, което се получава в резултат на средства, оставени по сметка, или от временни положения, произтичащи от обичайни банкови сделки, и което дадена кредитна институция трябва да изплати съгласно приложимите правни и договорни условия, както и всеки дълг, доказан чрез сертификат, издаден от кредитна институция.

85 В случая следва да се напомни, че от една страна, към момента, в който депозитите в Snoras са станали неналични, средствата, претендирани от г-жа Anisimovienė и останалите жалбоподатели, както и от г-н Raišelis, вече не са се намирали по сметките на тези частни лица в Snoras. От друга страна, записаните от тях бъдещи прехвърлими ценни книжа, които е трябвало да бъдат издадени от тази кредитна институция, в крайна сметка не са били издадени поради обявяването ѝ в неплатежоспособност. Впрочем, що се отнася до тези ценни книжа, макар облигациите по дело C-109/16 да спадат към дълговите „сертификати“ по член 1, точка 1 от Директива 94/19, акциите по дело C-688/15 са капиталови ценни книжа, за които тази директива не предвижда никакви гаранции (вж. решение от 21 декември 2016 г., Vervloet и др., C-76/15, EU:C:2016:975, т. 66 и 67).

86 При тези обстоятелства следва единствено да се определи дали вземания като тези на частните лица към Snoras могат да бъдат отнесени към втората хипотеза на „депозити“ съгласно член 1, точка 1 от Директива 94/19, а именно „кредитно салдо, което се получава в резултат от временни положения, произтичащи от обичайни банкови сделки, и което дадена кредитна институция трябва да изплати, съгласно приложимите правни и договорни условия“.

87 От текста на тази разпоредба, разгледан в светлината на целите на Директива 94/19, припомнени в точка 83 от настоящото решение, следва, че към тази хипотеза се отнасят вземанията към кредитна институция за парични средства на вложители, които средства са използвани за една или няколко „обичайни банкови сделки“ и се намират в произтичащо от тези сделки временно положение.

88 Що се отнася, на първо място, до това дали вземания като тези на г-жа Anisimovienė и останалите жалбоподатели, както и на г-н Raišelis към Snoras са за парични средства, използвани за „обичайни банкови сделки“, следва да се отбележи, че Директива 94/19 не съдържа дефиниция на това понятие и не препраща към националните правни системи за определяне на неговото значение.

89 Както следва от постоянната практика на Съда, значението и обхватът на понятията, на които правото на Съюза не дава никаква дефиниция, следва да се определят в съответствие с обичайното значение на тези понятия в общоупотребимия език, като се държи сметка за контекста, в който те се използват, и за целите, преследвани от правната уредба, от която са част (решение от 20 декември 2017 г., Erzeugerorganisation Tiefkühlgemüse, C-516/16, EU:C:2017:1011, т. 50 и цитираната съдебна практика).

90 Понятието „обичайни банкови сделки“ в общ смисъл включва сделките, които кредитните институции обикновено извършват в рамките на своята дейност.

91 В това отношение следва да се напомни, че според съвпадащите дефиниции, съдържащи се в член 1, точка 4 от Директива 94/19 и член 4, параграф 1, буква а) от Директива 2006/48 относно предприемането и осъществяването на дейност от кредитните институции, характерната за тези институции дейност се състои в публично привличане на депозити или други възстановими средства и отпускане на кредити за своя собствена сметка.

92 Въпреки това е безспорно, че във връзка с тази дейност тези институции обикновено извършват широк набор от дейности, които законодателят на Съюза е изброил в списък, представляващ приложение I към последната директива. Като се има предвид, че и Директива 94/19, и Директива 2006/48 се прилагат за кредитните институции и преследват общи цели, и по-специално защита на спестяванията и на вложителите, списъкът на дейностите в посоченото приложение е от значение за тълкуване на понятието „обичайни банкови сделки“ по смисъла на член 1, точка 1 от Директива 94/19.

93 В точка 7 от приложение I към Директива 2006/48 е посочено търгуване от кредитната институция за нейна сметка и за сметка на клиенти по-специално с прехвърлими ценни книжа, а в точка 8 от това приложение е посочено участието в емисии на ценни книжа и предоставянето на услуги във връзка с такива емисии. Освен това в пълно съответствие с обяснението в точка 55 от настоящото решение посоченото приложение споменава и „инвестиционните услуги и дейности“, така както са определени от Директивата MiFID.

94 От изложеното следва, че записването на бъдещи прехвърлими ценни книжа за сметка на клиентите им е част от сделките, обичайно извършвани от кредитните институции в рамките на тяхната дейност. Ето защо и като се имат предвид целите на Директива 94/19, припомнени в точка 83 от настоящото решение, такава сделка трябва да се квалифицира като „обичайна банкова сделка“ по смисъла на член 1, точка 1 от Директива 94/19, тъй като се извършва от кредитната институция с парични средства на вложителите в нея, както е в случаите, разглеждани в главните производства. Освен това, по аналогия с мотивите, изложени в точки 61—66 от настоящото решение, обстоятелството, че кредитната институция е емитент на бъдещите прехвърлими ценни книжа, не променя тази квалификация.

95 На второ място, що се отнася до това дали сделките по записване на бъдещи прехвърлими ценни книжа, разглеждани в главните производства, са довели до „временно положение“ по смисъла на член 1, точка 1 от Директива 94/19, следва да се приеме, че средствата на вложители действително се намират в такова „временно положение“, когато във връзка с такива сделки преди емисията на прехвърлимите ценните книжа с тях са задължени сметките на вложителите и са заверени сметки, открити на името на кредитната институция, по които средствата се държат до превръщането им в насрещна престация за придобиване на посочените ценни книжа, след като същите бъдат издадени.

96 Предвид всички изложени по-горе съображения, вземания като разглежданите в главните производства се покриват от схемите за гарантиране на депозитите, предвидени от Директива 94/19, когато се отнасят до „кредитно салдо, което се получава в резултат от временни положения, произтичащи от обичайни банкови сделки“, по смисъла на член 1, точка 1 от тази директива.

97 По дело C-688/15 това тълкуване не се опровергава от обстоятелството, че банковата сметка, по която се намират средствата, претендирани от г-жа Anisimovienė и останалите жалбоподатели, е открита не в Snoras, а в друга кредитна институция. Всъщност в хипотезата на „кредитно салдо, което се получава в резултат от временни положения, произтичащи от обичайни банкови сделки“, по член 1, точка 1 от Директива 94/19, не е от решаващо значение къде е открита сметката, по която кредитната институция депозира средствата при извършване на обичайни банкови сделки.

98 По дело C-109/16 това тълкуване също не се опровергава от обстоятелството, че Република Литва се е възползвала от възможността, предвидена в член 7, параграф 2 от Директива 94/19 във връзка с точка 12 от приложение I към тази директива, като е изключила от гаранцията дълговите ценни книжа, издадени от кредитни институции. Всъщност изключването им е без

значение за това дело, във връзка с което следва да се напомни, че към датата на обявяване на Snoras в неплатежоспособност въпросните облигации не са били издадени и придобити от г-н Raišelis.

Заключение

99 Като се имат предвид всички изложени по-горе съображения, на въпроси от първи до четвърти по дело C-688/15 и на втория, четвъртия и петия въпрос по дело C-109/16 следва да се отговори, че разпоредбите на Директива 97/9, от една страна, и тези на Директива 94/19, от друга страна, трябва да се тълкуват в смисъл, че за вземанията за парични средства, с които са задължени сметки на частни лица в кредитна институция и са заверени сметки, открити на името на тази институция, във връзка със записването на бъдещи прехвърлими ценни книжа, които последната е трябвало да издаде, но в крайна сметка не е издала, тъй като е обявена в неплатежоспособност, е възможно да се приложат както схемите за обезщетяване на инвеститорите, предвидени от Директива 97/9, така и схемите за гарантиране на депозитите, предвидени от Директива 94/19.

По първата част от първия въпрос по дело C-109/16

100 С първата част от първия си въпрос по дело C-109/16, която следва да се разгледа на второ място, запитващата юрисдикция по същество иска да установи дали член 2, параграф 3 от Директива 97/9 трябва да се тълкува в смисъл, че когато за дадени вземания е възможно да се приложат както схемите за гарантиране на депозитите, предвидени от Директива 94/19, така и схемите за обезщетяване на инвеститорите, предвидени от Директива 97/9, и националният законодател не е насочил тези вземания към схема съгласно едната или другата директива, на основание на тази разпоредба сезираният със спора съд може или е длъжен на основание на тази разпоредба сам да реши от коя схема да се ползват носителите на посочените вземания.

101 В това отношение от член 2, параграф 3 от Директива 97/9 следва, че ако в дадена държава членка за определено вземане едновременно е възможно да се приложат схемите за обезщетяване на инвеститорите, предвидени от тази директива, и схемите за гарантиране на депозитите, предвидени от Директива 94/19, тази държава членка трябва да насочи това вземане към схема съгласно едната или другата от тези директиви, „както […] счете за целесъобразно“. Освен това тази разпоредба уточнява, че едно вземане не може да бъде предмет на повече от едно обезщетение по двете директиви.

102 Така за такива категории вземания, които изпълняват едновременно условията, предвидени в Директива 94/19, и тези, предвидени в Директива 97/9, тази разпоредба не предвижда обективни критерии за насочването им към схема съгласно едната или другата директива, а възлага на всяка държава членка да реши към коя схема да ги насочи.

103 Следователно, дори ако сезираният със спора съд констатира, от една страна, че вземанията, във връзка с които се претендира обезщетение, отговарят както на условията, предвидени от Директива 94/19, така и на тези, предвидени от Директива 97/9, и от друга страна, националното право не съдържа правило за насочване на такива вземания към схема съгласно едната или другата директива, той не може на основание член 2, параграф 3 от втората директива сам да реши по коя схема следва да бъдат обезщетени носителите на тези вземания.

104 В хипотеза като описаната в предходната точка, като се има предвид, че носителите на посочените вземания, от една страна, имат право както на защитата, предоставена от Директива 94/19, така и на защитата, предоставена от Директива 97/9, но от друга страна, съгласно член 2,

параграф 3 от втората директива не могат да бъдат обезщетени два пъти, следва да се приеме че носителите на вземанията трябва да изберат да бъдат обезщетени по една от схемите, предвидени за транспониране на тези директиви.

105 Предвид всички изложени по-горе съображения, на първата част от първия въпрос по дело C-109/16 следва да се отговори, че член 2, параграф 3 от Директива 97/9 трябва да се тълкува в смисъл, че когато за дадени вземания е възможно да се приложат както схемите за гарантиране на депозитите, предвидени от Директива 94/19, така и схемите за обезщетяване на инвеститорите, предвидени от Директива 97/9, и националният законодател не е насочил тези вземания към схема съгласно едната или другата директива, сезираният със спора съд не може на основание на тази разпоредба сам да реши от коя схема да се ползват носителите на посочените вземания. В такъв случай обаче носителите на вземанията трябва да изберат да бъдат обезщетени по една от схемите, предвидени в националното право за транспониране на тези две директиви.

По втората част от първия въпрос и по третия въпрос по дело C-109/16

106 С втората част от първия си въпрос и с третия си въпрос по дело C-109/16, които следва да се разгледат заедно най-накрая, запитващата юрисдикция по същество иска да установи дали член 1, точка 1 от Директива 94/19, от една страна, и член 1, точка 4, както и член 2, параграф 2, втора алинея от Директива 97/9, от друга страна, трябва да се тълкуват в смисъл, че частноправните субекти могат да се позовават на тях пред националния съд в подкрепа на искания за обезщетение, насочени срещу публичното предприятие, което в държава членка отговаря за схемите за гарантиране на депозитите и обезщетяване на инвеститорите.

107 В това отношение, на първо място, в решение от 25 юни 2015 г., Indėlių ir investicijų draudimas et Nemaniūnas (C-671/13, EU:C:2015:418, т. 58), Съдът е приел, че разпоредбите на Директива 97/9, с които се определят средствата и инструментите, покрити от предвидените от нея схеми за обезщетяване, включително член 1, точка 4 и член 2, параграф 2, втора алинея от тази директива, са достатъчно ясни, точни и безусловни, за да може частноправните субекти пряко да се позовават на тях пред националния съд.

108 По същия начин трябва да се тълкува и член 1, точка 1 от Директива 94/19. Всъщност тази разпоредба определя различните хипотези на „депозити“, покрити от посочената директива, с цялата яснота, точност и безусловност, които се изискват, за да може разпоредбата да се приложи директно по дело пред национален съд, и то по-специално като се има предвид тълкуването, дадено от Съда по настоящите дела.

109 На второ място, следва да се напомни, че частноправните субекти могат да се позовават на разпоредбите на директива, когато те са безусловни и достатъчно точни, не само спрямо държава членка и всички органи на нейната администрация, но и спрямо организации или субекти, които се отличават от частноправните субекти и трябва да бъдат приравнени на държавата било защото са публичноправни юридически лица, които са част от държавата в широк смисъл, било защото са зависими или контролирани от публичен орган, било защото са натоварени от такъв орган да изпълняват задача в обществен интерес и за тази цел са им възложени изключителни правомощия (вж. решение от 10 октомври 2017 г., Farrell, C-413/15, EU:C:2017:7455, т. 33 и 34).

110 В случая от актовете за преюдициално запитване по двете главни производства следва, че по литовското право IID е „държавно предприятие“, тоест публичноправно юридическо лице, така че веднага може да бъде приравнено на държавата за целите на директната приложимост на Директива 94/19 и Директива 97/9.

111 Предвид всички изложени по-горе съображения, на втората част от първия въпрос и на третия въпрос по дело C-109/16 следва да се отговори, че член 1, точка 1 от Директива 94/19, от една страна, и член 1, точка 4, както и член 2, параграф 2, втора алинея от Директива 97/9, от друга страна, трябва да се тълкуват в смисъл, че частноправните субекти могат да се позовават на тях пред националния съд в подкрепа на искания за обезщетение, насочени срещу публичното предприятие, което в държава членка отговаря за схемите за гарантиране на депозитите и обезщетяване на инвеститорите.

По петия въпрос по дело C-688/15

112 С петия си въпрос по дело C-688/15 запитващата юрисдикция по същество иска да установи дали Директива 94/19 трябва да се тълкува в смисъл, че държавите членки са свободни да разширят обхвата на гарантиране на депозитите, като включат в него вземания, за които по принцип не се прилага нито тази директива, нито Директива 97/9.

113 Предвид отговорите, дадени на предходните въпроси, на петия въпрос по дело C-688/15 не следва да се отговаря.

По съдебните разноски

114 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (пети състав) реши:

1) **Разпоредбите на Директива 97/9/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 3 март 1997 година относно схемите за обезщетение на инвеститорите, от една страна, и тези на Директива 94/19/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 30 май 1994 година относно схемите за гарантиране на депозити, изменена с Директива 2009/14/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 11 март 2009 г., от друга страна, трябва да се тълкуват в смисъл, че за вземанията за парични средства, с които са задължени сметки на частни лица в кредитна институция и са заверени сметки, открити на името на тази институция, във връзка със записването на бъдещи прехвърлими ценни книжа, които последната е трябвало да издаде, но в крайна сметка не е издала, тъй като е обявена в неплатежоспособност, е възможно да се приложат както схемите за обезщетяване на инвеститорите, предвидени от Директива 97/9, така и схемите за гарантиране на депозитите, предвидени от Директива 94/19.**

2) **Член 2, параграф 3 от Директива 97/9 трябва да се тълкува в смисъл, че когато за дадени вземания е възможно да се приложат както схемите за гарантиране на депозитите, предвидени от Директива 94/19, така и схемите за обезщетяване на инвеститорите, предвидени от Директива 97/9, и националният законодател не е насочил тези вземания към схема съгласно едната или другата директива, сезираният със спора съд не може на основание на тази разпоредба сам да реши от коя схема да се ползват носителите на посочените вземания. В такъв случай обаче носителите на вземанията трябва да изберат да бъдат обезщетени по една от схемите, предвидени в националното право за транспониране на тези две директиви.**

3) **Член 1, точка 1 от Директива 94/19, изменена с Директива 2009/14, от една страна, и член 1, точка 4, както и член 2, параграф 2, втора алинея от Директива 97/9, от друга страна, трябва да се тълкуват в смисъл, че частноправните субекти могат да се позовават на тях пред националния съд в подкрепа на искания за обезщетение, насочени срещу публичното предприятие, което в държава членка отговаря за схемите за гарантиране на депозитите и обезщетяване на инвеститорите.**

Подписи